

De Penny Post – de sociale gevolgen

Dik Bakker

In de speciale bijdrage van mei vorig jaar besteedden wij uitgebreid aandacht aan de introductie, in 1840, van de Penny Post, in de vorm van de Penny Black postzegel, en zijn blauwe Two Pence evenknie (Bakker & Verdonk 2015). Daarbij hadden we vooral oog voor het proces dat leidde tot het ontwerp en de introductie van de zegels zelf, en voor de geestelijke vader van de Penny Post: Rowland Hill (1795-1879). Maar er zijn goede redenen om nu kort stil te staan bij het maatschappelijk effect dat de invoering van de Penny Post had.

Uiteraard markeert deze gebeurtenis het begin van de filatelie, ontegenzeggelijk nog steeds de vrijetijdsbesteding van zeer velen. Maar de missie van Rowland Hill heeft tot een verandering in het briefverkeer geleid die wellicht het best te vergelijken is met de introductie van het internet, anderhalve eeuw later. Immers, voordat het universele, vooraf te betalen tarief van 1 penny werd ingevoerd, in de vorm van een voorgegomd etiketje, of de voorgefrankeerde Mulready-envelop, gold een aanzienlijk hoger tarief. Dat was bovendien ook nog afhankelijk van de af te leggen afstand, en moest door de ontvanger bij overhandiging van het poststuk worden voldaan. Een complexe procedure, die ertoe leidde dat het tarief voor een enkele brief neerkwam op een bedrag in de orde van een dagloon van een handarbeider. Dit maakte dat het sturen van brieven in feite voorbehouden was aan de gegoede burgers, en dat de lagere klassen in feite verstoken waren van communicatie met op grotere afstand wonende familieleden en bekenden.

Toen Hill in 1833 naar Londen verhuisde, aanvaardde hij aanvankelijk een baan bij het Ministerie van de Koloniën. Hij raakte echter al snel gefascineerd door het postsysteem, waar iedereen over klaagde, maar waaraan niemand iets scheen te kunnen veranderen. Niet alleen waren de tarieven rond die tijd gestegen tot historische hoogte, er werden desondanks grote verliezen geleden op de postbezorging. Het systeem met betaling achteraf aan de postbode was uitermate inefficiënt. Bovendien werd met

betaling de hand gelicht, en hadden velen uit de hogere lagen van de bevolking allerlei privileges, die maakten dat zij minder, of zelfs in het geheel niets hoefden te betalen.

Hill begon een nauwgezette analyse van het gehele proces, en trachtte, op een wijze die zeer modern aandoet, de kosten te bepalen per onderdeel van het gehele traject dat een poststuk aflegde, van schrijver tot ontvanger. Hij stelde vast dat de kosten van het eigenlijke transport niet meer bedroegen dan een zesendertigste deel van een penny, ongeacht de afstand. De rest ging op aan personeelskosten, van de postbode die de brief aannam, via de beambten die het gewicht en het te betalen porto moesten vaststellen, en de bemanning van de postkoets, tot aan de bezorger, die het bedrag moest innen. Daarbij kwam dat veel stukken simpelweg door de ontvanger werden geweigerd, en dus in het geheel niets opleverden. Van dit alles werd bovendien op beide betrokken postkantoren – die van afzender en ontvanger – een boekhouding bijgehouden.

In een brief van 1836 aan de regering deed Hill verslag van zijn bevindingen, en kwam tot zijn aanbeveling om het porto voortaan verplicht vooraf te laten voldoen door de afzender. Door deze simpele vereenvoudiging kon een groot deel van de gebruikelijke handelingen achterwege blijven, en worden volstaan met een eenheidstarief van slechts een penny. Dit was een kwart van het locale tarief, en slechts een zeventiende deel van het lange afstandstarief. Als bewijs van betaling stelde Hill een label voor, dat op de brief moest worden geplakt: de toekomstige postzegel.

Toen van regeringswege niet werd gereageerd op zijn voorstel maakte hij het openbaar in de vorm van een pamflet. Zijn vriend Robert Wallace (1773–1855), een actief parlementslid afkomstig uit Schotland, nam het voorstel over, en presenteerde het in de vorm van een wetsvoorstel in het parlement. Ook de kranten schaarden zich erachter, en vele anderen met enig gezag. Richard Cobden (1804-1865), een fabriekseigenaar uit Manchester en liberaal politicus, stelde vast dat alleen al in zijn stad ongeveer 50.000 leren werkten, die gezien de geldende tarieven niet in bij machte waren een brief naar huis te sturen, als woonden zij in Australië. Anderen bekenden dat ze eenvoudigweg de tarieven ontweken door sluiptwegen in het

complexe systeem te volgen. Parlementsleden, die vrijstelling van port hadden, gaven toe dat zij hun voorgefrankeerde enveloppen te gelde maakten; een parlements lid betaalde zijn dienstbode ermee, in natura. Een directeur van een postkantoor in het westen van Engeland maakte bekend dat hij grote aarzeling had om 8 pence in ontvangst te nemen van een arme man die een brief van zijn dochter had gekregen, omdat hij daardoor die dag geen brood zou kunnen kopen voor zijn andere kinderen.

Statistieken uit die tijd leren ons dat, als gevolg van de absurd hoge tarieven, in Engeland en Wales per inwoner gemiddeld slechts één brief per kwartaal werd verstuurd. In Schotland was dat een per vier maanden, en in het arme Ierland zelfs maar een brief per jaar.

Rond Robert Wallace werd een commissie gevormd, en die beval het parlement aan om Hill's plannen over te nemen. Men stelde voor dat 'elke brief tot 15 gram zonder verdere kosten bezorgd diende te worden in de stad, het betreffende district en het gehele land, als deze zich bevond in een envelop met een zegel van een penny'. Na enig getouwtrek, waarbij het tarief aanvankelijk werd gesteld op vier penny, kwam op 10 januari 1840 toch de Penny Post tot stand, met zijn standaard tarief voor het gehele land van slechts een penny.

Rowland Hill kreeg een – tamelijk ondergeschikte – positie bij de General Post Office, waar hij kon gaan werken aan de realisering van zijn voorstellen. Zijn meerdere daar was William Maberly (1798-1885), die zich met hand en tand tegen de plannen had verzet, en die Hill's voorstellen belachelijk had genoemd, gespeend van elke realiteitszin, en gebaseerd op pure aannames. Maberly had voorspeld dat er geen enkele brief extra zou worden geschreven, zelfs al zou de bezorging helemaal gratis zijn. En de Conservatieven in het parlement waren bang dat de drempelverlaging in de communicatie per post alleen maar zou leiden tot meer opstandigheid onder het gewone volk.

De zegels van een penny en de voorgefrankeerde Mulready-enveloppen kwamen pas begin mei 1840 beschikbaar. De post diende de eerste vijf maanden van de Penny Post dus nog op de oude wijze te worden afgehandeld, zij het nu bij vooruitbetaling, en voor slechts een enkele penny.

Dit leidde op de eerste dag reeds tot een ware stormloop op de postkantoren: op 10 januari 1840 werden alleen al op het hoofdpostkantoor te Londen 112.000 brieven bezorgd, driemaal het gebruikelijke aantal. Er heerste een uitgelaten sfeer; op die allereerste dag was alle kritiek dus reeds gelogenstraft. Een anonieme poëet dichtte:

Hail joyous day! The Postage Bill
Brings blessings great and many:
And best of all, say what we will,
It only costs a penny.

From John o' Groats to England's End,
From Norfolk to Kilkenny,
A letter now may reach a friend,
And it only costs a penny.

Terwijl de hoge heren, van minister tot directeur van de posten, kennelijk niet hadden kunnen voorzien welke enorme psychologische en praktische voordelen de Penny Post zou hebben, was dat het publiek, en velen die zich in de positie van de 'gewone man' konden verplaatsen wel direct duidelijk. Harriet Martineau (1802-1876), auteur, socioloog en feminist avant-la-lettre, schreef: 'Iedereen heeft nu tot zijn genoegen een brievenbus aan de voordeur hangen, in afwachting van een paar dagelijkse regeltjes van broer of zus'. Een professor uit Suffolk stelde dat de nieuwe lage posttarieven zouden bijdragen tot de vooruitgang in de landbouwwetenschappen, omdat men nu heel goedkoop en op eenvoudige wijze kon komen tot de uitwisseling van onderzoeksobjecten en bevindingen. Hij voegde eraan toe dat hij vaak boeren in zijn omgeving hielp bij het schrijven en voorlezen van brieven. Deze waren zeer verheugd dat zij nu voor het eerst contact hadden met ver weg wonende familieleden. En een Schotse ambtenaar op inspectietocht naar de Shetland eilanden noteerde in 1842 dat de nieuwe, goedkope postverbinding ervoor had gezorgd dat de eilandbewoners veel gemakkelijker een baan gingen

zoeken op het vaste land, omdat ze nu geregeld contact konden onderhouden met hun achtergebleven familieleden.

Degenen die zo hun twijfels hadden over de mogelijke toename in het briefverkeer na de invoering van de Penny Post, hadden de geletterdheid van de bevolking onderschat. Voor de arbeidersklasse lag die rond 1840 zo tussen de 67% en 75%. Verder had de invoering van de postale hervormingen tot gevolg dat overal in het land alfabetiseringscursussen werden opgezet voor volwassenen.

De lage tarieven maakten dat misbruik van het systeem, dat daarvoor op grote schaal voorkwam, vrijwel volledig tot het verleden ging behoren. In het tweede jaar van de Penny Post was het totaal aantal betaalde poststukken bijna verdrievoudigd: van 72 miljoen in 1839 tot 208 miljoen in 1841. In 1843, bij een evaluatie van de eerste drie jaar van het nieuwe systeem, stelde een parlementaire commissie, geadviseerd door Rowland Hill, vast dat alle activiteiten en diensten van de post enorm waren gegroeid, sommige zelfs met een factor 20. Joseph Hume (1777-1855), een progressief parlementslid, kon in 1848 vaststellen dat geen van de door hem in de voorgaande veertig jaar voorgestane hervormingen een groter succes was gebleken, sociaal, moreel en politiek, dan de postale.

Niet iedereen was blij met de nieuwe verworvenheden. De beroemde dichter William Wordsworth (1770-1850), die zich in het dorpje Grasmere in het Lake District had teruggetrokken, klaagde er in februari 1841 al over dat hem sinds de invoering van de nieuwe tarieven zoveel post werd toegestuurd dat hij geen tijd had ook maar een deel ervan in ogenschouw te nemen. Wie mocht menen dat 'spam' typisch iets van onze tijd is zit er dus zo'n dikke 150 jaar naast.

Binnen 15 jaar na de invoering van de Penny Post kenden vrijwel alle landen op de aardbol een soortgelijk postsysteem als dat van Groot Brittannië. Ongetwijfeld was het sociale effect ervan overal vergelijkbaar met dat in het land van de eerste postzegel, zij het uiteraard afhankelijk van de geletterdheid. Het proces vond zijn voltooiing in 1874 bij de instelling van de Universal Postal Union, die het postverkeer tussen de landen regelde. Het heeft er echter alle schijn van dat de gestage groei van het postverkeer

onlangs, na ruim anderhalve eeuw, tot stilstand is gekomen, en nu hard op de weg terug is, ingehaald en voorbijgestreefd door het internet. Een brief per post versturen kost inmiddels bijna weer evenveel als een brood, terwijl een e-mailtje of sms'je naar Nieuw Zeeland nagenoeg gratis is. Deze nieuwe revolutie eet dus niet zijn kinderen op, maar zijn vader. En de filatelie wordt wellicht ooit een onderdeel van de archeologie.

Verantwoording

Deze bijdrage is deels geïnspireerd door, en een vrije bewerking van een artikeltje van Kathleen Wunderly, dat vorig jaar verscheen in Linn's Stamp Weekly, naar aanleiding van de geboorte, 175 jaar eerder, van de eerste postzegel.

Referenties

Bakker, Dik en David Verdonk (2015). 'De Penny Post'. *Britannia News Special* 2015, 6-9.

Wunderly, Kathleen (2015). 'Uniform Penny Post of 1840 brought more than adhesive stamps in its wake'. *Linn's Stamp Weekly* nr xxx, xx – xx.